

Ondersteuning van studenten met een vluchtelingachtergrond

Aanbevelingen en praktijkvoorbeelden voor het middelbaar beroeps- en hoger onderwijs

9 januari 2023

Inhoudsopgave

Aanleiding	3
Methode	3
Aanbevelingen	4
Diversiteit en inclusie	4
Taal	4
Aansluiting medestudenten	5
Proactieve houding	5
Begrip van docenten	6
Groepswerk	7
Toelating	7
Dankwoord	8
Vragen	8
Referentielijst	9

Aanleiding

Door mondiale problemen zoals politieke spanningen, oorlogen of onderdrukking stijgt het aantal vluchtelingen in Nederland. Van 2020 naar 2021 steeg dat aantal met 26% tot bijna 100.000 (Vluchtelingenwerk Nederland, 2022). Na de Russische inval in Oekraïne begin 2022 is de verwachting dat dit percentage sterk toe zal nemen. Met het aantal vluchtelingen stijgt ook het aantal studenten met een vluchtelingachtergrond. In 2021 waren er bijna 2.000 studenten met een vluchtelingachtergrond die een mbo of ho-opleiding volgden onder begeleiding van de stichting voor vluchtelingstudenten UAF. Daarnaast zijn er nog veel studenten die zonder de begeleiding van UAF onderwijs volgen in Nederland.

Het UAF is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor talentontplooiing, kennisontwikkeling en de integratie op de Nederlandse arbeidsmarkt van studenten met een vluchtelingachtergrond.

Voor veel studenten met een vluchtelingachtergrond is het volgen van een opleiding een manier om zich verder te ontwikkelen en kwalificaties te behalen. Daarnaast zien vluchtelingen onderwijs als een middel om hun waardigheid, veiligheid en hoop te herstellen (United Nations High Commissioner for Refugees, 2015).

Het studiesucces van studenten met een vluchtelingachtergrond kan belemmerd worden door verschillende factoren. Zo kan bijvoorbeeld de tocht die studenten op hun vlucht hebben doorgemaakt leiden tot meer (mentale) gezondheidsklachten (Burnett & Peel, 2001). Daarnaast krijgen ze te maken met een nieuwe (onderwijs)taal en cultuur en hebben sommige studenten met een vluchtelingachtergrond geen sociaal netwerk (Drolija, 2020).

Het doel van dit rapport is om obstakels in kaart te brengen en initiatieven uit te lichten die de obstakels kunnen verminderen. Hiermee hopen we bewustzijn te creëren en het onderwijsveld te inspireren een actieve rol te spelen in het studiesucces van studenten met een vluchtelingenachtergrond.

Methode

In oktober 2022 hebben Nuffic en UAF twee werksessies voor onderwijsprofessionals georganiseerd over obstakels waar studenten met een vluchtelingachtergrond tegenaan lopen in het onderwijs. Tijdens de eerste werksessie heeft UAF verteld over de werkwijze en de obstakels die zij ervaren in hun werk. Ook gingen onderwijsprofessionals in gesprek met enkele studenten met een vluchtelingachtergrond. Daarna zijn er in de tweede werksessie praktijkvoorbeelden gedeeld door de onderwijsprofessionals. Tot slot zijn de volgende 6 obstakels uitgewerkt: 1. Taal, 2. Aansluiting medestudenten, 3. Proactieve houding, 4. Begrip van docenten, 5. Groepsopdrachten en 6. Toelating.

De aanbevelingen die uit de werksessies naar voren zijn gekomen, worden hieronder beschreven en zijn ook te vinden op [deze webpagina](#).

Aanbevelingen

Diversiteit en inclusie

Allereerst kwam bij alle obstakels naar voren dat een deel van de aangedragen initiatieven ook van toepassing kunnen zijn op studenten met andere achtergronden, zoals internationale studenten of eerste-generatie-studenten. Daarom raden we aan om rekening te houden met de volgende vier vraagstukken die betrekking hebben op diversiteit en inclusie:

- Is de ondersteuning die studenten met een vluchtelingachtergrond ontvangen ook waardevol voor andere studenten?
- Is er op de instelling al ondersteuning voor specifieke groepen studenten, waar studenten met een vluchtelingachtergrond ook baat bij kunnen hebben?
- Niet alle studenten voelen zich prettig bij het label 'student met een vluchtelingachtergrond'. Laat studenten daarom zelf regie houden over wat ze nodig denken te hebben.
- Zorg, voor zover dat mogelijk is, voor maatwerk en een persoonlijke benadering.

Taal

Studenten met een vluchtelingachtergrond voldoen vaak aan de officiële taaleis (bijvoorbeeld het Staatsexamen Nederlands als Tweede Taal) om een opleiding te volgen. Toch blijkt vaak dat deze studenten bepaalde nuances in de taal of het academisch taalgebruik niet voldoende beheersen. Zo geven studenten zelf ook aan dat hun (academische) luistervaardigheden onvoldoende zijn om het niveau in de hoorcolleges bij te houden (Klatter-Folmer & Weltens, 2017). Er worden twee soorten aanbevelingen gedaan met betrekking tot de taal.

1. **Taalcursussen.** Help studenten voor of tijdens de opleiding op weg door bijvoorbeeld een vaktaal cursus of taalschakeljaar te organiseren. Het is ook mogelijk een samenwerking aan te gaan met een taalwerkplaats. Door vaktaalprojecten dicht bij de onderwijsinstelling leert de student de (academische) taal begrijpen, spreken en schrijven. Tot slot kan ook de afdeling studiesucces van het taal instituut ondersteuning bieden.
2. **Beoordelingscriteria.** Denk kritisch na over de eisen van je vak of opdracht. Halen studenten het vak als ze correct Nederlands kunnen schrijven of moet de nadruk liggen op het begrijpen en toepassen van de lesstof? Door je bewust te zijn van deze vraag kan je je lessen specificeren en ook je student duidelijkheid geven.

Praktijkvoorbeelden:

- De TU Delft biedt een [vaktaal cursus](#) voor de start van de opleiding aan en de HvA en VU [taalschakeltrajecten](#). Het UAF biedt een [overzicht](#) van alle (taal)schakeljaren.
- Op Nt2 Mundium College is er een samenwerking met een [taalwerkplaats](#).
- Organiseer online of fysieke taalcoaching met [Het Begint met Taal](#).
- in de MOOC van RuG ['Introduction to Dutch'](#) wordt een introductie gegeven op de Nederlandse taal.

Aansluiting medestudenten

Studenten met een vluchtelingachtergrond zijn over het algemeen ouder dan de gemiddelde Nederlandse student, hebben een andere thuissituatie en hebben ingrijpende dingen meegemaakt. Hierdoor kunnen ze de aansluiting missen met andere studenten, met als gevolg dat zij zich op het persoonlijk, sociaal, taalkundig en academisch vlak minder goed kunnen ontplooiën. Onze aanbevelingen richten zich vooral op de ontwikkeling van wederzijds begrip en het vormen van netwerken.

- Maak in je lessen of opdrachten tijd voor kennismaking en samenwerking tussen studenten. Een goede kennismaking breekt het ijs en versterkt uiteindelijk de cohesie en samenwerking binnen de groep.
- Stimuleer netwerkvorming onder studenten. Denk hierbij aan (actieve) deelname aan (studie)verenigingen of buddyprogramma's voor studenten met een vluchtelingachtergrond en bijvoorbeeld het opzetten van (LinkedIn)communities.
- Organiseer sociale activiteiten voor studenten.

Praktijkvoorbeelden:

- De [pre-bachelor](#) voor studenten met een vluchtelingachtergrond van Fontys Hogescholen.
- Er zijn verschillende buddyprogramma's; [Inclusion](#) van de Universiteit Utrecht, het [maatjesproject](#) van ROC Friese Poort en het platform [Students that Matter](#) van de Hogeschool van Amsterdam.
- Activiteiten voor studenten bij het [Erasmus Student Network](#), de [International Cultural Night](#) (Universiteit Leiden) en aandacht voor de [wereldvluchtelingendag](#) op 20 juni.

Proactieve houding

In het Nederlandse onderwijs wordt verwacht dat studenten een proactieve houding innemen. Denk aan initiatief vanuit de student om onder meer zichzelf te informeren over het onderwijs, zich voor te bereiden voor lesactiviteiten en toetsen en om keuzes te maken uit het curriculum. Deze zelfsturing en zelforganisatie is voor studenten die een buitenlandse vooropleiding hebben niet altijd vanzelfsprekend. Er zijn drie manieren om een proactieve houding te stimuleren:

1. Informeer de student over de verwachtingen in het Nederlandse onderwijs.
  - Organiseer (vroeg in het academische jaar) informatiebijeenkomsten voor studenten over de verwachtingen naar studenten toe.
2. Zorg dat er voldoende aandacht is voor reflectie over het handelen, samenwerken en professionaliseren tijdens de les.
  - Stimuleer reflectie bij studenten over het handelen, samenwerken en professionaliseren.
  - Via student peer support kunnen studenten laagdrempelig begeleiding krijgen.

3. Studenten leren een proactieve houding het beste door ermee te oefenen.
  - Moedig studenten met een vluchtelingachtergrond aan om deel te nemen aan trainingen en cursussen over proactieve houding of over interculturele vaardigheden.

Praktijkvoorbeelden:

- De [webpagina](#) van Study in NL of het handboek '[Eerste hulp bij studeren](#)' van UAF beschrijven verwachtingen over de houding van studenten in het Nederlandse onderwijs.
- Door middel van [dynamische oordeelsvorming](#) kan je reflectie stimuleren.
- [Peer support](#) bij de Universiteit Maastricht.
- Via [Caring Universities](#) of het [Student Support Centra](#) van de Hogeschool Utrecht kunnen studenten verschillende online trainingen volgen.

Begrip van docenten

Door de specifieke achtergrond en ervaringen van studenten die gevlucht zijn, hebben zij soms net andere behoeftes dan reguliere studenten. Daarnaast kunnen negatieve houdingen over vluchtelingen versterkt worden door bijvoorbeeld de media (Mangan & Winter, 2017). Dit kan bij docenten zorgen voor onbegrip voor studenten met een vluchtelingachtergrond.

- Probeer zo veel mogelijk trauma- en cultuursensitief les te geven.
- Houd bij de organisatie van leeractiviteiten, zoals een introductiekamp of uitje, rekening met verschillende ideeën over de onderlinge omgang met anderen. Deelnemers met sommige (bi-)culturele achtergronden hebben voorschriften waarvan ze niet weten of hier ruimte voor is (denk aan bidden of gescheiden slapen).
- Maak duidelijk aan docenten wie het aanspreekpunt is binnen de instelling voor studenten met een vluchtelingachtergrond zodat ook docenten deze collega kunnen benaderen of de student naar dit aanspreekpunt kunnen verwijzen.
- Ga in gesprek met de student en laat ze vertellen wat ze nodig hebben. Zo zorg je voor een persoonlijke benadering, bouw je vertrouwen op en kun je samen met de student uitzoeken wat er nodig is.

Praktijkvoorbeelden:

- Het boek van H. van Oudheusden over [lesgeven aan nieuwkomers](#) in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en in de internationale schakelklas.
- De webpagina van [wij-leren.nl](#).
- Het onderzoeksproject over [traumasensitief lesgeven](#).
- De brochure '[Warm Welkom](#)' voor docenten die studenten met een vluchtelingachtergrond lesgeven.

Groepswerk

Groepswerk wordt veelvuldig ingezet in het Nederlandse onderwijs. Echter blijkt dat niet alle studenten een evenredig aandeel leveren in het groepsproces. Vooral studenten met een vluchtelingachtergrond die bijvoorbeeld ook moeite hebben met de taal en het vinden van aansluiting met medestudenten kunnen hierdoor onnodig in oncomfortabele situaties terecht komen.

'Ik vind het wel jammer dat veel Nederlandse studenten groepswerk anders interpreteren dan ik. Zij maken afspraken over wie welke deeltaak voor zijn rekening neemt, daarna gaat iedereen zelf aan het werk en aan het eind knippen en plakken ze dan alles in één bestand. Maar volgens mij is het de bedoeling dat we samen over alles discussiëren' (Klatter-Folmer & Weltens, 2017, p. 7).

Student met een vluchtelingachtergrond

- Denk na over de leerdoelen van het vak en passende verwerkings- en toetsingsmethodes. Laat studenten alleen in groepjes werken als dat bij de doelstelling van het vak of bij de opdracht past.
- Zorg als docent voor de juiste voorbereiding, begeleiding en beoordeling waardoor alle studenten een gelijkwaardig aandeel hebben in het groepsproces.
- Beoordeel de studenten op het proces en de samenwerking en niet gezamenlijk op de uitkomst van de opdracht.
- Zet werkvormen in om de input van studenten bij het groepswerk te bevorderen.

Praktijkvoorbeelden:

- Zie de tips van de [Radboud Universiteit](#) over het ontwerpen en beoordelen van groepsopdrachten of de site van [Universiteit Gent](#) over de organisatie van groepswerk.
- Manieren om de input van studenten te bevorderen in groepswerk zijn de coöperatieve leerstrategieën van [Kagan & Kagan](#).

Toelating

Doordat niet altijd duidelijk is welke student een vluchtelingachtergrond heeft, worden deze studenten soms ten onrechte gezien als internationale student. Hierdoor komen ze in de verkeerde toelatingsprocessen terecht met als gevolg dat ze bijvoorbeeld gevraagd worden om te veel collegegeld betalen, niet de juiste ondersteuning of verkeerde deadlines krijgen.

- Zorg voor één contactpersoon voor de student per onderwijsinstelling. Hierdoor worden studenten niet voor verschillende zaken naar verschillende afdelingen gestuurd.
- Zet in op specifieke informatievoorziening over toelating voor vluchtelingen (bijv. op de website van de onderwijsinstelling, communicatie per e-mail, voorlichting, advies).
- Neem vluchtelingstudenten als aparte groep mee in inschrijf-, toelatings-, of selectieprocedures.

- Zorg voor samenwerking tussen toelatingsbureaus en admission offices waarbij heldere afspraken binnen admission offices en de administratie gemaakt worden.
- Neem deel aan netwerken om te kunnen sparren met andere onderwijsinstellingen over toelating van studenten met een buitenlandse vooropleiding, zoals gevluchte studenten.

Praktijkvoorbeelden:

- Universiteit Leiden past [maatwerk](#) toe bij het expertisecentrum Studenten- en Onderwijszaken.
- Via [uniBuddy](#) of [peercoaches](#) (Hogeschool Rotterdam) kunnen studenten laagdrempelig advies vragen over toelating aan studenten met dezelfde achtergrond.
- In het Landelijk Admissions Overleg (LAO) van de hogescholen (HBO-LAO) en van de universiteiten (WO-LAO) en het [mobstacles-netwerk](#) van Nuffic wordt gesproken over toelating.

Dankwoord

We danken alle betrokkenen bij dit project voor hun inzet en openheid: Alfa-college, ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Boswell-Bèta, Fontys Hogescholen, HAN hogeschool, Hanzehogeschool Groningen, Hogeschool Inholland, Hogeschool Utrecht, ROC Midden Nederland, ROC Twente, Universiteit Leiden, Universiteit Twente, Universiteit Utrecht, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Verovia B.V., Vluchtelingenwerk en in het bijzonder UAF en de betrokken studenten met een vluchtelingachtergrond.

Vragen

Voor vragen over het LAO netwerk kun je contact opnemen met Ilone van der Helm via ilone.van.der.helm@hz.nl.

Heb je vragen over het werken met vluchtelingstudenten? Vraag dan of er bij jouw onderwijsinstelling een 'contactpersoon studenten met vluchtelingachtergrond' is. Zo niet, neem dan contact op met UAF via info@uaf.nl.

Heb je vragen over Nuffic en vluchtelingen, neem dan contact op met Nuffic accounthouder vluchtelingen Samer Alzaidy via salzaidy@nuffic.nl.

Voor vragen over dit rapport kan je contact opnemen met Elli Thravalou via ethravalou@nuffic.nl.

Referentielijst

- Burnett, A., & Peel, M. (2001). Health needs of asylum seekers and refugees. *British Medical Journal*, 322, 544–547. DOI: 10.1136/bmj.322.7285.544
- Droliá, M., Sifaki, E., Papadakis, S., Kalogiannakis, M. (2020). An overview of mobile learning for refugee students: Juxtaposing refugee needs with mobile applications' characteristics. *Challenges*, 11(2), 31. <https://doi.org/10.3390/challe11020031>
- Kagan, S., & Kagan, M. (z.j.). *Coöperatieve Leerstrategieën; Research, principes en de praktische uitwerking*. Geraadpleegd op 25 oktober 2022 via [Sleutelprincipes-voor-succes--4-structuren.pdf \(cooperatiefleren.nl\)](#)
- Klatter-Folmer, J. & Weltens, B. (2017). *Studiesucces van hoogopgeleide vluchtelingstudenten in het Nederlandse hoger onderwijs*. Geraadpleegd op 26 oktober 2022 via https://www.researchgate.net/publication/322010997_Studiesucces_van_hoogopgeleide_vluchtelingstudenten_in_het_Nederlandse_hoger_onderwijs
- Mangan, D., Winter, L. A. (2017). (In)validation and (mis)recognition in higher education: the experiences of students from refugee backgrounds. *International Journal of Lifelong Education*, 36(4). <https://doi.org/10.1080/02601370.2017.1287131>
- United Nations High Commissioner for Refugees (2015). *Education and protection*. Geraadpleegd op 11 oktober 2022 via <https://www.unhcr.org/560be0dd6.pdf>
- Vluchtelingenwerk Nederland (2022). *Vluchtelingen in getallen 2022*. Geraadpleegd op 6 oktober 2022 via [ViGdef_0.pdf \(vluchtelingenwerk.nl\)](#)

Colofon

Teksten

Anneloes Slappendel-Henschen

Elli Thravalou

Dana van Nieuwaal

Ga naar www.nuffic.nl/ccl voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Nuffic Kortenaerkade 11 2518 AX Den Haag
Postbus 29777 2502 LT Den Haag
T 070 4260 260 www.nuffic.nl

In samenwerking met

